

Vereniging Binnenstad Bergen op Zoom

secretariaat: Burgemeester de Roocklaan 33
4611 LB Bergen op Zoom

telefoon: (0164) 210390

Weg met de warwinkel

De Westersingel is een bijna 40 jaar oude brute doorsnijding van de eeuwenoude verbinding tussen de middeleeuwse binnenstad en het historische Havenkwartier. Brut omdat bij de inrichting op geen enkele wijze rekening is gehouden met de oost-west verbinding via Moergrebstraat, Lievevrouwestraat en Zuidmolenstraat. De noord-zuid as overheerst, zowel verkeerstechnisch als visueel. Asfalt zo ver het oog reikt! De auto krijgt ruim baan en voor de voetgangers zijn er niet eens beveiligde oversteekplaatsen. Kortom een gevaarlijk litteken

Voor de stedenbouwkundige vormgeving zou een aankomend student in dit vak zich schamen. Door het ontbreken van rooilijnen en het gebruik van willekeurige massa's vindt het oog nergens houvast. De uiteenlopende vormtalen en de armoedige detaillering maken de visuele chaos compleet. Dit reduceert de belevingswaarde van dit stadsdeel tot nul, sterker nog deze is zwaar negatief. Een litteken dus dat bovendien slecht is gehecht en derhalve rafelig is.

Een goede zaak dat de gemeente Bergen op Zoom voornemens is voor het GEVANGEN-POORTGEBIED een rehabilitatieplan te ontwikkelen. De Vereniging Binnenstad draagt hiervoor graag bouwstenen aan. Deze notitie is een handreiking aan de deelnemers van een 'wandeling' over de Westersingel op zaterdag 19 november 2005.

Oogstrelende zichtlijnen

Zonder er zich bewust van te zijn waarderen mensen straten en pleinen met een gesloten perspectief positief: een straat die visueel eindigt op een markant gebouw, een grote boom, een kerktoeren of een fabrieksschoorsteen. Pleinen waar een wand aan ontbreekt, waar de beslotenheid weg is, vindt men ongezellig. Het plangebied GEVANGENPOORT bezit verrassend veel gesloten perspectieven en omdat markante bouwwerken voor de afsluiting vormen zijn er ook verrassend veel oogstrelende zichtlijnen:

- in Moeregrebstraat (stadzijde) op achterzijde Spuihuis en op Spuitoren;
- omgekeerd, in Moeregrebstraat (havenzijde) op toren en poort Markiezenhof;
- door boog Gevangenpoort en via Rijkebuurtstraat op de Spiritus schoorsteen;
- omgekeerd door boog Gevangenpoort op bocht in de Lievevrouwestraat;
- van Zuidmolenstraat op de Brandweerkazernetoren;
- vanaf de ingang brandweerkazerne op de torens van de Maagd en de Gertrudiskerk.
- van Bruinevisstraat op Brandweerkazernetoren;
- van Rijkebuurtstraat op de Gevangenpoort;
- Van Westersingel op bomen kazerneterrein

Bij de stedenbouwkundige herinrichting van dit gebied zal de stad deze zichtlijnen moeten respecteren en waar nodig versterken. Bijvoorbeeld door het verlengen van de rooilijnen van de Zuidmolenstraat. Gezien opvallende gebouwen in en om het plangebied kunnen de ontwerpers wellicht nieuwe ‘oogstrelende zichtlijnen’ creëren.

Wat voor zichtlijnen geldt, is ook voor historische verbindingssassen als Zuidmolenstraat, Moeregrebstraat en Rijkebuurtstraat belangrijk. Bewoners, bezoekers, toeristen en passanten ervaren de asfaltvlakte van de Westersingel fysiek en mentaal als een obstakel.

Markante gebouwen en plekken

- de villa van Van Hasselt en de open ruimte daaromheen. De open ruimte inclusief het parkeerterrein is een van de laatste oksels¹ van de binnenstad;
- uniek voor Nederland: een middeleeuwse stadspoort gelegen in een dal. De noord- en zuidwaarts oplopende hellingen van dit dal zullen eerder versterkt dan afgezwakt moeten worden. Zeker visueel, wellicht ook feitelijk;
- dit geldt ook voor de helling richting Zuidmolenstraat. Hier trappen aanbrengen;
- de massa van de Gevangenpoort moet ook in de toekomst blijven overheersen;
- het plan van de Vereniging Binnenstad om de Grebbe, de stadsgracht, de voorburcht en de poortbrug te reconstrueren respectievelijk te visualiseren is een bijzondere kans;

- de toren van de brandweerkazerne staat niet alleen borg voor verrassende doorkijkjes, maar is ook op zichzelf een beeldbepalend object. Allezins het behouden waard;
- het rijtje arbeiderswoningen tegenover de brandweerkazerne, een vroegere gevelwand van het Geertruidaplein, is architectonisch en cultuurhistorisch geen hoogvlieger, maar het behouden waard. Het alternatief is nog meer nieuwbouw. Met passende nieuwbouw op het naastgelegen parkeerterreintje kan hier een aardig bouwblok ontstaan;
- niet meer zichtbaar, maar onder de grond nog aanwezig, is de gebogen loop van de middeleeuwse stadsmuur. Wellicht kan de stad deze met stedenbouwkundige middelen accentueren.

¹ Een stadsoksel is een historisch open ruimte tussen radialen (hier Steenbergsestraat en Lievevrouwestraat) en aanpalende straten.

Verbeterpunten

Enige aanbevelingen:

- de Londonstraat vraagt aan de westzijde om een passende binnenstadsbebouwing zoals er 40 jaar geleden nog was. Overigens, de kromming van deze straat volgt de bocht van de middeleeuwse stadsmuur;
- kop Artilleriestraat met de Blokstal vraagt om een duidelijke entree; hetzelfde geldt voor de Moeregrebstraat (havenzijde en stadzijde). Idem parkeerterrein tegenover de brand-weer. Het gaat hier steeds om mislukte oplossingen voor de kop van oude straten. Oudbouw en nieuwbouw sluiten in meerdere opzichten niet aan;
- aansluiting Fabrieksstraat en Bruinevisstaat met de nieuwbouw in het plangebied. Nu loopt de Fabrieksstraat dood op de Stoelemat. Doortrekken dus. De Bruinevisstraat mist aan de oostzijde twee (woonhuis)gevelwanden.
- Gesloten bouwblokken zijn karakteristiek voor Havenkwartier en binnenstad. Deze ook in het plangebied toepassen. Idem verticale gelding en kappen.

Valkuilen

Groeimodel

Mede gezien de stedenbouwkundige kwetsbaarheid van binnenstad en Havenkwartier, en gezien eerdere opmerkingen gaat de voorkeur uit naar een groeiplan. De stad regelt dan het minimale: stratenplan, bouwmassa's, inpassen Gevangenpoortplan van de Vereniging. Men wacht af wanneer opstallen vrij komen om te worden aangekocht. Hier en daar kan al snel de spade in de grond.

- dé valkuil voor het plangebied GEVANGENPOORT vormt de verkeersroute, die er nu doorheenloopt. De verleiding is groot de handhaving daarvan tot hét uitgangspunt voor de planvorming te maken. De wekenlange afsluiting van de Westersingel in oktober en november leert dat het met de noodzaak van die route best meevalt. Er doen zich elders geen verkeersproblemen voor. Opheffen lijkt mogelijk, zeker in het licht van de verkeersafwikkeling van de Bergse Plaat, zoals een nieuwe stadsentree en doortrekken Rijtuigweg. Bovendien, wat is het karakter van het stadsverkeer over dertig tot veertig jaar? Zeker niet zoals nu;
- vinden dat er voor het totale gebied één allesomvattend plan moet worden ontwikkeld dat in korte periode dient te worden verwezenlijkt. Zie gebruikelijke aanpak uitbreidingswijken. De Vereniging pleit voor een fasegewijze concretisering. Een over desnoods tientallen jaren uitgesmeerde aanpak. Zo een aanpak voorkomt ook een architectonisch gedateerd resultaat zoals nu het geval is.
- zich rijk rekenen aan gemeentelijk bezit in dit gebied: grond en brandweerkazerne. De Vereniging vindt dat de opbrengsten daarvan ten goede moeten komen aan het plangebied zelf;
- het intensiveren van functies in dit gebied en handhaven ontsluiting Havenkwartier houdt het gevaar in dat de huidige verkeersader toch nog noodzakelijk blijft. Dus voor auto's een andere ontsluiting van het Havenkwartier en parkeerkelders onder nieuwbouw ontsluiten via de Van Konijnenburgweg en noordzijde plangebied.

